

міжнародного рівня. Означені події не лише повинні бути зафіксовані як одна з трагічних сторінок історії міста Корюківка та Чернігівщини, а зайняти помітне, чітко означене місце в історичній і національній пам'яті українського народу як найбільша серед її подібних в Європі в роки Другої світової війни трагедія населеного пункту та як національний символ трагедії всіх знищених карателями сіл і містечок України.

Список використаних джерел:

1. Павленко С. Корюківка у смертельному вогні: Правда про трагедію провінційного містечка у партизанських краях / С. Павленко // Голос України. Газета Верховної Ради України. - 2013. - 22 лютого.
2. С. Бутко Корюківська трагедія 1943 року: Анатомія злочину. Інтернет ресурс - <http://www.memory.gov.ua/news/sergii-butko-koryukivska-tragediya-1943-roku-anatomiya-zlochinu>
3. Корюківка: забута трагедія. Як нацисти знищили 7-тисячне містечко. Інтернет ресурс - <http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/03/2/28636/>

ПРАВОВИЙ СТАТУС РАДЯНСЬКИХ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ У ЧАСИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Какун В. В.,

студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ.

Науковий керівник: доцент кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент Хойнацька Л.М.

Серед малодосліджених проблем історії України періоду Другої світової війни і повоєнного часу чільне місце належить темі радянського військового полону. Розпад СРСР і демократизація міждержавних стосунків у 90-х рр. XX ст. відкрили шлях об'єктивному вивченню радянського військового полону часів Другої світової війни.

У роки Другої світової війни у нацистському полоні опинилися мільйони військовослужбовців з різних країн світу. Найбільша кількість військовополонених була зафіксована на радянсько-німецькому фронті - близько 5 млн. осіб.

Расово-ідеологічний характер війни нацистської Німеччини проти

Радянського Союзу зумовив величезну кількість смертей, не пов'язаних з безпосереднім веденням бойових дій. Полонені червоноармійці стали першими жертвами такої політики. Видані ВКВ т. зв. «Наказ про комісарів» від 6 червня 1941 р., «Розпорядження стосовно справи військового полону у випадку операції «Барбаросса» від 16 червня 1941 р. та «Бойовий наказ № 8» від 17 липня 1941 р. скасовували основні приписи Женевської конвенції 1929 р. про захист військовополонених, а також приписували розстрілювати за законами воєнного часу політпрацівників Червоної армії (ЧА), євреїв та інших «небажаних» за расовими чи політичними ознаками осіб.

З 22 червня до 6 грудня 1941 р. на німецько-радянському фронті бранцями стали 3 млн 800 тис. вояків ЧА. В умовах швидкого просування і безперервних бойових дій німецьке командування виявилось нездатним вирішити питання, пов'язані з утриманням, харчуванням, забезпеченням одягом, лікуванням, транспортуванням такої великої кількості військовополонених.

Умови утримання в концтаборах відрізнялися жорстокістю і нелюдським поводженням. Про це свідчать уривки з листів військовополонених: «Фашисти жорстоко били мене, позбавляли харчування і води, саджали в карцер і піддавали жорстоким тортурами і знущанням»; «Розстрілювали в лісі. Засікали бичами. Цькували собаками. Вбивали палицями. Топили у воді. Запихали в «душогубки». Щільніше! Морили голодом. Вбивали туберкульоз. Душили в сірчаних бетонних камерах. Напихають людей побільше. Двісті п'ятдесят. Триста. Щільніше! Душили циклоном. Отруювали хлором. Через скляне вічко дивилися, як корчаться вмираючі. Спалювали на вогнищах. Палили в старому крематорії. Пропускали поодинці через вузькі двері. Оглушали ударами залізної палиці. По черепу. Тягли в піч. Живих і мертвих. Старалися набити піч щільніше. Щільніше! Дивились у вічко, як зіщулюються і обвуглюються люди. Вбивали поодинці. Вбивали партіями. Відразу вісімнадцять тисяч чоловік. Разом тридцять тисяч людей. Приганяли партії поляків Радомського. Євреїв з варшавського гетто. Євреїв з Любліна. Гнали через табір, оточували собаками і автоматниками. Клацали бичами - швидше!» [1, с.137].

Масова смертність серед радянських військовополонених була зумовлена

не лише розстрілами, поганими умовами утримання, а, насамперед, «політикою голоду», яку здійснювало керівництво Вермахту. Харчування радянських військовополонених стрімко погіршувалося з перших місяців бойових дій.

Основною їжею для бранців впродовж всієї війни було вариво з муки, а найчастіше необробленого зерна, яке вони називала «баландою». У багатьох пересильних таборах військовополонені по декілька тижнів не отримували навіть і таких «харчів». Голод змушував людей їсти все, що потрапляло під руку: листя, траву, щурів тощо. Траплялися випадки трупоедства. Таке харчування викликало масові шлунково-кишкові та інфекційні захворювання, які ще більше підвищували смертність.

Однією з форм терору проти військовополонених стало поширення інфекційних хвороб, а також бузувірські медичні експерименти над ними.

Концтабори, гетто, інші місця примусового утримання, створені нацистами та їх союзниками розташовувались на територіях різних країн: у Німеччині - Бухенвальд, Галле, Дрезден, Дюссельдорф, Катбус, Равенсбрюк, Шлібен, Шпремберг, Ессен; у Австрії - Амштеттен, Маутхаузен; у Польщі - Красник, Майданек, Освенцім, Пшемисль, Радом; у Франції - Мюлуз, Нансі, Реймс; у Литві - Алітус, Дімітравас, Каунас; в Естонії - Клоога, Піркуль, Пярну; у Білорусії - Барановичі, Мінськ, а також на території Латвії та Норвегії.

На території Третього рейху було понад 10 тис. концтаборів. Один із найбільших нацистських концтаборів - Освенцім існував з кінця 1940 р. до січня 1945 р. у польському місті Освенцімі. Це був цілий комплекс, який складали: Аушвіц I, адміністративний центр; Аушвіц II (Біркенау), «табір смерті»; Аушвіц III, робочий табір. Саме у Освенцімі загинуло понад півтора мільйони людей, представників 28 національностей. Заручниками концтабору стало і понад 14,5 тисяч вихідців із України.

Відмова СРСР від підписання Женевської конвенції дозволила нацистам використати цей факт і залишити радянських військовополонених без усякого захисту і контролю з боку Міжнародного Червоного Хреста та інших організацій, що допомагали полоненим західних країн. Німецька статистика зареєструвала: 280 тис. радянських полонених загинули у пересильних таборах,

понад 1 млн 30 тис. пішли з життя при спробах втекти, померли на заводах і шахтах у самій Німеччині.

Загалом, у роки Другої світової війни з 5,8 млн полонених вояків ЧА від рук нацистів, голоду й хвороб загинуло близько 4 млн осіб. З них тільки в Україні - 1 млн 571 тис.

Трагічною після закінчення війни виявилися доля тих бранців, котрі вижили. В СРСР, згідно з наказом ДКО № 270 від 8 серпня, здача в полон розглядалася як «злісне дезертирство» і зрада, тому звільнені з німецького полону червоноармійці зазнавали нових переслідувань і репресій від радянської влади. Із понад 836 тис. полонених, які вижили й повернулися на батьківщину, 233 тис. були засуджені й відбували покарання в таборах ГУЛАГу, понад 600 тис. примусово працювали у т.зв. трудових батальйонах. Лише після смерті Сталіна у 1956 р. ув'язнених за здачу в полон червоноармійців реабілітували [3, с.397].

Список використаних джерел:

1. Мельников Д. Е., Черная Л. Б. Империя смерти: Аппарат насилия в нацистской Германии. 1933 - 1945. / Д. Е. Мельников, Л. Б. Черная. - М., 1988 - 414 с.
2. Мацуленко В.А. Велика Перемога / В.А.Мацуленко // Історія. - 1985. - № 4.
3. Книга учителя. История политических репрессий и сопротивление.

СХІДНІ КАТОРЖАНИ

Бакал А.А.,

студент навчально-наукового інституту права та психології

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: завідувач кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Мозоль Н.І.

Більше 70 років минуло з початку найстрашнішої війни кривавого ХХ століття, а можливо, і всієї світової історії. Ще й досі по всьому світу не знайдені пропалі без вісти, не пораховано точна кількість жертв цієї світової драми, не перестало боліти серце за рідних у десятків народів.

Але існує проблема, яка довгий час замовчувалась у СРСР або мала